

Kainuun Kalatalouskeskus
Kauppakatu 34 A 3
87100 Kajaani
anssi.harkonen@muikkusuomi.fi
Puh. 0440-284 999

LAUSUNTO
22.1.2014

Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30
000023 Valtioneuvosto

Lausunto hallituksen esityksestä uudeksi kalastuslaiksi

Kalastuslain uudistuksen tavoitekenttää...

Kokous pitää valmistelun tavoitteita ja tuloksia yleispiirteiltään hyvinä, osaa esityksistä jopa odotettuina ja välttämättöminä. Siirtyminen nyt voimassa olevan lain ”mahdollisimman suuresta kestävästä saaliista” ekologisesti kestävään kalastukseen ja kalatalouden järjestämiseen on toimiva linjaus. Keinot, aikataulut ja toteutuneet osiot tuntuvat kuitenkin tarpeettoman nopeilta. Sen sijaan, että esitys olisi alhaalta ylöspäin tapahtuva prosessi, siinä on nähtävissä lisää viranomaisohjailua. Jo esiin tulleiden päätösten pohjalta (ns. säätelykeinot) esitys enteilee riitaista ja lain kirjainta arvostelevaa ja näin ollen toimimatonta kenttää. Tarvitaan myös alueellista päätöksentekoa. Koko maata koskeva sääntely ei voi olla lähtökohtana asetusten kirjoittamisessa.

Erityisesti lainsäätäjältä toivotaan ymmärrystä kentän tilanteeseen. Uutta lakia on useissa paikoissa kirjoitettu niin, että **kalastuksen järjestäjiltä, valvojilta ja viranomaisilta on otettu työkalut pois heti alkajaisiksi**. Parempaa kehitystä olisi korostaa kalastajan vastuuta jopa kalalajikohtaisesti, liikakalastuksesta pidättäytymistä ja annettujen määräysten noudattamista. Kun kalakantojen hoidon ongelmia mitoitetaan vakavuutensa perusteella, rajoittamaton verkko- ja siihen liittyvä liikakalastus on järjestettävä uudelta pohjalta, kuten esityksessä on lähdettykin liikkeelle.

Erityisesti haluamme korostaa, että hyvä ja toimiva laki asetuksineen aiheuttaa vähiten ristiriitoja. Kyseessä on kansalaisten toiminta-alue, josta ei haluta rakentaa ärsyttävää kiistakenttää. Useimpiin kiistanalaisiin kohtiin on löydettävissä ratkaisu, kun marssijärjestys muutoksen ja kentän valmiuden välillä on selvinnyt.

A. osapuolet

Lähtökohtaisesti linjaus osakaskunnista, kalatalousalueista ja ELY:stä on kirjoitettu selkeästi. Tämän jälkeen ELY-keskuksille on ruvettu siirtämään tehtäviä, jotka kuuluisivat paikallisille portaille. Tällainen menettely on omiaan herättämään epäluuloja koko lakiuudistuksen tarkoituksiperistä. Uusien tehtävien säilyttäminen ELY-keskuksille, joille kalatalous on vain pieni osa koko toimintakenttää, ei ole perusteltua. Esimerkkinä matkailukalastusluvan myöntäminen kahdessa portaassa oli tarpeetonta. Jos vedenomistaja ei sitä myönnä, ELY on selkeä valitustie. Vakavampaa kehitystä on yleisvesien hallinnoinnin ja samalla niistä tuleva tulon siirto laajenevalta kalatalousalueelta Metsähallitukselle. Vastaavasti taimenen alamittamääräyksen kohdalla parempi tie olisi ollut kohdistaa tietyt voimavarat elinvoimaisten luonnonkantojen hoitoon ja suojeluun käyttäen kovempia työkaluja ja kehittää ja ohjata lähinnä yksityiseen tai velvoitehoitoon perustuvaa vapaa-ajankalastusta maltillisemmilla säädöksillä.

Ohessa esimerkki siitä, mitä tutkimuksen mukaan maksaa luonnollisen lisääntymisen tukeminen: Kainuun vaelluskalahankkeen loppuraportin liitteessä on arvioitu Hyrynsalmen reitin, Sotkamon reitin ja Oulujärveen laskevien jokien smoltituotantopotentiaalia ja vesistökunnostuksien arvoa (Liite 1. Matti Havumäki 2010): Kalataloudellisesti potentiaalisiksi arvioitujen uomien kunnostuskustannukset ilman suunnittelukustannuksia. Kustannuksiin ei ole lisätty arvonnalisäveroa. Hinnaksi tuli 3 110 000 – 14 190 000 €.

Kalatalousalueiden tehtävänä korostuu hoitosuunnitelmien laatiminen, toteuttaminen ja valvonta. Tuo tehtävä ulottuu osakaskuntiin ja siihen verrattaviin rakenteisiin, mutta ei kerrota miten se kenttätoimissa toteutetaan. Keskeistä on kuitenkin kalatalousalueiden toiminnan rahoitus ja osakaskuntien perusoikeuksien huomioiminen.

4. ELY:n työryhmä

Työryhmän ongelmaksi voi kehittyä päällekkäisyys muiden yksiköiden kanssa. Mikäli kokoonpano pysyy kaavailussa asiantuntijakoostumuksessa, sen voi ymmärtää. Luonnonsuojelujärjestöille asianosaisuus olisi puheoikeuttakin sopivampi status.

5. Yliopistoille kuuluvat luonnostaan perustutkimuksen piiriin liittyvät tehtävät. Tutkimuslaitoksille taas soveltavan tutkimuksen roolit → tuloksena mittarit kalakannoissa tapahtuvien muutosten ennakointiin (Oulujärven muikku, silakka- ja kuhakannat koko maassa jne.). Meillä kalaveden hoitoa tukevien työkalujen tuottaminen on jäänyt toistaiseksi hajanaiseksi ja sen seurauksena moni tuottava kalakanta on romahtanut.

6. Valvonta: kalastusalueen valtuuttamalla valvojilla pitää olla oikeus tarkistaa, onko pyynti laillista ja lupamääräysten mukaista. Yksityisyyden suojan ylikorostamisella viedään työkalut pääosin vapaaehtoisuuteen perustuvalta valvojasektorilta. Sikäli kuin löytyy keinoja, veneessä ja vedessä oleva saalis/pyydys pitää pystyä tarkistamaan – jääköön reppu sitten perinteiseksi yksityisalueeksi. Valvonta on jatkossa avain-asemassa, jos se pääsee **terveeseen ennakoivaan ja ohjaavaan rooliin**. Jos taas valvojat asetetaan yksityisyysverukkeiden perusteella perässä juoksijoiksi, peli on menetetty.

7. Kalastuksen ja kalavesien hoidon järjestäminen

Uusi esitys tuo mukanaan huomattavasti määräyksiä, jotka ovat irrallisia aikanaan valmistuvan (?) **valtakunnallisen kalavesien hoitosuunnitelman/-strategian** kannalta ajatellen. Määräyksiä on kirjoitettu yhtenäisinä koko valtakuntaan huomioimatta vesistöoloja, säännöstelytilannetta, kalastuksen järjestäjän mahdollisuuksia ja valvontaan liittyvät erityispiirteet. Perustellumpaa olisi kehittää päätöksentekojärjestelmää alhaalta ylöspäin niin kuin alkuperäinen tehtävänasettelu olikin.

B. edellytykset ja tavoitteenasettelu

Pidämme oikeaan osuvana kaupallisen kalastuksen järjestämistä I ja II kategorioihin. Muilta osin tärkeintä on kehittää sääntelyä niin, että saalis saadaan entistä paremmin markkinoille.

Kalastajarekisteri myös sisävesillä on hyvä lähtökohta. Vähimmilläänkin merialueen säädökset on syytä erottaa sisävesialueiden vastaavista ja korostaa päätöksissä ammattikalastuksen etuoikeutta niin välineiden kuin saalislajienkin kohdalla.

Käsityksemme mukaan uusi kalastusasetuksen määräämä taimenen 60 cm:n alamitta raunioittaa suuren osan koskikalastuksesta. Koskikalastusalueesta tietty osa on osoitettavissa rauhoitusalueeksi. Ilman koskikalastusalueilla tapahtuvia istutuksia, taimenkantojen tila tulee nopeasti heikkenemään entisestään, koska poikastuotantoalueita ei ole riittävästi. Koskikalastuksen järjestämiseen liittyy myös imago- ja uskottavuuskysymyksiä, joilla negatiivisina on vaikutuksia lain toteutumiseen. Tuskin lainsäätäjät odottaa, että koskikalastuksen järjestäjä istuttaa yleishyödyllisiin tarkoitukseen kaloja, joista **ei tule edes kuluja vastaavaa tuottoa**.

Oulujärven vesistön horisontista katsoen eväleikkaukset eivät ole toivottu ratkaisu. Hallinnollisen ratkaisun korostaminen on johtanut kalojen silpomiseen ja stressaamiseen.

Tuntuu kuin valtakunnallista strategiaa kehiteltäessä olisi ollut mielessä vain luonnonvarainen lisääntyminen. Samalla on unohtunut velvoitepohjalta tapahtuva kalavesien hoito (istutus), jota sitäkin pidetään toisarvoisena sen ylivoimaisesti suurimmasta volyyymistä huolimatta. On välttämätöntä muistaa, että vuosikymmenien väännöllä on saatu aikaan pääosin velvoitehoitoon (kalanviljelyyn) perustuva haittoja korvaava järjestelmä, jonka alasajo tai vähättely eivät ole millään muotoa perusteltuja. Lisäksi on eri tavoin osakaskuntien ym. yksityistaustaisten toimijoiden suorittama kalavesien hoitotyö.

Luonnonkantojen kautta lisääntyminen on päässyt ylikorostuneeseen asemaan eräänlaisena muoti-ilmiönä. Kalanviljelyn ja luontaisen lisääntymisen vastakkainasettelua tulee kuitenkin välttää niin meri- kuin sisävesialueilla. Molempia tarvitaan.

C. Muuta huomioitavaa

Kalatalouden perinteinen rahoitus on tullut kalastuskorttimaksuista. Esityksessä kaavaillaan kalastuslupamaksua myös yli 65-vuotiaille. Tavoitteena on lisätä kalataloussektorin rahoitusta. Hanketyönä on tehty mm. yleishyödyllisiä kalaistutuksia ja valistusta.

Uudessa esityksessä on syytä selvittää läpinäkyvästi miten rahoitus tulee näkymään eri portaiden toiminnassa (81 §). Keskeistä on selvittää kalatalousalueiden ja isoimpien neuvontajärjestöjen asema ja millainen henkilökunta niissä on. Hankkeet sopivat parhaiten uusien kohteiden ja menetelmien kehittämiseen.

Hanke luo tiettyä jänteveyttä, mutta vastaavasti sen pyörittäminen syö vähäisen työvoiman tehon arkirutiinien hoidossa. Mistä saadaan puskurirahastot ja pitkäjänteinen toteutus toisaalla määritellyille toiminta-alueille?

Kajaanissa 22.1.2014

Kainuun Kalatalouskeskus ry

Kainuun vapaa-ajan-kalastajat ry

Oulujärven kalastusalue

Sotkamon kalastusalue

Kuhmon kalastusalue

Hyrnsalmen Ristijärven kalastusalue

Liite 1.

Koskikalastuksen järjestäminen, esimerkki:

Useimmat koskikalastusvedet ovat pieniä ja siksi sellaisia, että kutukypsät ja samalla ylämittaiset yksilöt eivät niissä viihdy kesäkaudella. Useimmiten vähälukuisten luonnonkalojen keskipaino jää alle 500 grammaan. Paikkakaloina nekin tulisivat poimituiksi kesän kalastuspaineen vuoksi. Isoilla istukkailla saadaan aikaan kestävämpää kalastusta, jolloin poikaset ja alamittaiset yksilöt säästyvät. Kutuaikana ja jopa talvella reittivesien rauhoitus on perusteltua.

Esitämme järvitaimenen alimitaksi 45 cm koskikalastuskohteissa, joissa kalastuksen järjestäminen perustuu onkikokoisten kalojen istutukseen (tavallisin istutuskoko 37-42 cm). Perusteluna on se, että näin virkistyskalastuksen järjestäminen on taloudellisestikin mahdollista. Tästä toiminnasta erityisesti taimenia siirtyy kaiken aikaa reittivesiin kasvamaan esimerkiksi yli 60 cm saaliskaloiksi. Onhan varsin tunnettua, että pyyntikokoiset taimenet viipyvät istutusalueella noin viikon. Sen jälkeen ne hakeutuvat väljemmille vesille.

On myös havaintoja, joiden mukaan isoja istukkaita talvehtii joessa/koskessa. Talven kalastuskausi koituu niiden turmaksi, vaikka kevättravinnolla ne vaeltaisivat selkävesien pikkukala-apajille kasvamaan entistä isommiksi.

Tammukka, esimerkki: Viimeisen vuosikymmenen kuluessa on opittu laajemminkin ymmärtämään tammukan ja taimenen yhteistä roolia taimenkantojen ylläpitäjänä. Tammukasta ei saa tulla seuraava ryöstökalastuksen kohde. Tämä edellyttää sitä, että tammukkavedet määritellään tavalla tai toisella. Metsähallinto on aikanaan käyttänyt kuvaajana sitä, että jos puro/joki ei ole veneellä kuljettavissa, kyseessä on tammukkavesi. Esitämme, että pyyntiin saa käyttää vain yhtä käden ulottuvilla olevaa vapaa, kuten kirjolohilammilla on jo käytäntönä. Jos vesialue osoittautuu taimenen kutujoeksi, tulee noudattaa kuturauhoitussääntöjä.